

А.О. Тендюк, Л.В. Стрижеус*Луцький національний технічний університет, ten–alla@yandex.ru, lyuda–strizheus@yandex.ru*

Проблема сталого розвитку – одна з найбільш актуальних у сучасному світі. Техногенний розвиток, з відповідними йому рівнем споживання природних ресурсів, виснаженням природно–ресурсного потенціалу територій, обсягами емісій шкідливих речовин та відходів, що перевищують асиміляційні можливості екосистем, зростанням захворюваності населення, це ті глобальні екологічні виклики, відповіді на які покликана дати концепція сталого розвитку.

Термін „сталий розвиток”, як загальноприйнято його називати, походить від англійського словосполучення „sustainable development”, що в перекладі означає підтримуючий, тривалий, стійкий, сталий, неперервний розвиток. Автором інноваційної економічної теорії сталого розвитку, системно висвітленої в монографії «Поza зростанням: економічна теорія сталого розвитку, є провідний дослідник економічних аспектів забруднення довкілля, колишній економіст Світового банку Герман Дейлі [2].

В 1980–х рр. почали говорити про екорозвиток, розвиток без руйнування, необхідність стійкого розвитку екосистем. «Всесвітня стратегія охорони природи» (ВСОП), прийнята в 1980 р. за ініціативою ЮНЕП, Міжнародного союзу охорони природи (МСОП) і Всесвітнього фонду дикої природи вперше в міжнародному документі містила згадку стійкого розвитку.

Увага до поняття була привернута у 1987 році завдяки доповіді „Наше спільне майбутнє”, яка була зроблена Комісією ООН по навколишньому середовищу і розвитку, очолюваною прем'єр–міністром Швеції пані Г. Брундтланд.

Програма „Порядок денний на 21 століття” та ряд інших документів, які є основою концепції сталого розвитку, містять принципи та конкретні рекомендації по вирішенню соціально–економічних проблем через призму збереження навколишнього середовища та наявного природно–ресурсного потенціалу територій. Наступні кроки: Конференція „Ріо+5” 1997, та „РІО+10” 2002 року, „РІО+20” 2012 року – підтвердили серйозність намірів світової громадськості, рухатися у напрямку сталого соціально–економічно–екологічного розвитку. Сталий розвиток визначається як розвиток, що дозволяє на довготерміновій основі забезпечити стабільний економічний ріст, не викликаючи деградаційних змін у природному середовищі, при цьому передбачаючи його і для майбутніх поколінь [4, с. 6].

У 1987 році в доповіді «Наше спільне майбутнє» Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку (МКНСР) під головуванням екс–прем'єра Норвегії Брундтланд Г. Х. приділила основну увагу необхідності «сталого розвитку», як розвитку, який забезпечує потреби нинішнього покоління без завдання шкоди можливості майбутнього покоління задовольнити свої власні потреби.

Стратегія сталого розвитку в галузі вирішення екологічних проблем розвитку спирається на [1, с. 6] :

1. Раціоналізацію використання всіх видів природних ресурсів, з врахуванням можливості їх відновлення.
2. Створення безпечних для людини умов життя.
3. Зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище, для збереження властивостей біосфери та її компонентів, з врахуванням їх асиміляційної здатності.
4. Орієнтацію на тривале поліпшення екологічної обстановки.

5. Рівність інтересів сучасного та майбутніх поколінь.

Сталий розвиток базується на задоволенні наступних вимог, які і вирізняють дану концепцію від інших екологоорієнтованих концепцій суспільного розвитку [1, с. 7]:

1. Раціоналізація використання всіх видів природних ресурсів (з врахуванням можливості їх відновлення), створення безпечних для людини умов життя, зменшення шкідливого впливу на навколишнє середовище (з врахуванням асиміляційної здатності екосистем та збереження властивостей біосфери), що базуються на визнанні наближення людства до межі асиміляційної ємності біосфери, загрози загибелі усього живого на планеті Земля, вичерпання природних ресурсів, та основної відповідальності за це – розвинутими країнами.

2. Визнання прав майбутніх поколінь, у безпечному середовищі існування та доступі до природно-ресурсного потенціалу, як мінімум, на рівні сучасних поколінь, що, відповідно, визначає оптимальну стратегію діяльності, що торкається навколишнього середовища, такою, яка задовольнятиме інтереси як сучасного, так і майбутніх поколінь.

3. Врахування при плануванні виробничо-господарської діяльності не лише економічного ефекту, а і екологічних та соціальних наслідків його впровадження.

4. Так звані „антиростові тенденції” що полягають у зміщенні пріоритетів від кількісного нарощення об’єму товарів та послуг, що неминуче обернеться виснаженням природно-ресурсного потенціалу та зростанням забруднення біосфери, до якісного урізноманітнення буття.

Основним поштовхом до розробки стратегічних документів, які визначають засади сталого розвитку у світовому масштабі, став Саміт Землі та прийнятий «Порядок денний на XXI століття» 1992 р. Поряд з ним для країн Європи найвпливовішим стосовно розробки стратегій були рішення Конференцій міністрів охорони навколишнього середовища Європи в рамках процесу "Довкілля для Європи". Зокрема, на конференції в Люцерні 1993 року прийнято «Екологічну програму дій для Центральної та Східної Європи», відповідно до якої країни мали розробити національні екологічні плани дій. [3, с. 11] Наступним етапом втілення ідей сталого розвитку на міждержавному рівні було проведення Світового саміту зі сталого розвитку (Самміт Землі 2002, Ріо+10) World Summit on Sustainable Development (Earth Summit 2002). Самміт являв собою зустріч керівників країн та урядів світу на найвищому рівні в Йоганнесбурзі з 26 серпня по 4 вересня 2002 році, та дав змогу визначити цілі, часові рамки і зобов'язання з широкого спектру питань, які покликані змінити життя у всіх регіонах світу. Саме на цьому етапі було визначено нові цільові показники, пов'язані із забезпеченням базовими елементами санітарії, використанням і виробництвом хімічної продукції та ін, доповнено міжнародні зобов'язання низкою добровільних партнерських ініціатив.

На сьогоднішній день багато держав розробили національні екологічні плани дій, хоча окремі з них, в основному Європейські, мають сформовану екологічну політику ще з 1970-х рр. Наприклад, Нідерланди перший Національний план сталого розвитку розробили ще 1972 р., та на сьогодні впроваджують поряд із відповідною стратегією вже четвертий його план. Сьогодні майже всі держави світу мають той чи інший варіант документа, який визначає засади сталого розвитку. Зокрема є держави (Великобританія, Нідерланди, Норвегія, Швеція, Фінляндія, Австралія, Канада) де ідеї сталого розвитку впроваджуються уже протягом кількох десятиліть, а є й такі, що стали на шлях сталого розвитку зовсім недавно. Втім, не можна говорити, що вони є дієвими та інтегрованими в життя суспільства [3, с. 11].

Одним із важливих кроків стала Конференція ООН зі сталого розвитку «Ріо+20» яка проходила у червні 2012 року у Бразилії. Підсумкова декларація саміту містить 283 параграфів на 49 сторінках. Важливим досягненням цього саміту вважають рішення про запуск процесу розробки Цілей сталого розвитку, які в 2015 році повинні «змінити» Цілі розвитку тисячоліття. На самміті було запропоновано розробити нові індикатори сталого розвитку, які б доповнили ВВП, а також домовились про розширення членства в раді Програми ООН з навколишнього середовища (UNEP), не підвищивши, тим не менш, її статусу до спеціалізованої організації в системі ООН [5].

Список використаних джерел:

1. Герасимчук З.В., Олексюк А.О. Екологічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення: Монографія.– Луцьк: Надстир'я, 2007.– 280 с.
2. Дейлі Г. Поза зростання. Економічна теорія сталого розвитку / Г.Дейлі; [пер. з англ.]. – К.: Інтелсфера, 2002. – 246 с.
3. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. – К.: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с.

4. Сталый розвиток суспільства: навчальний посібник / авт.: А. Садовенко, Л. Масловська, В. Середа, Т. Тимочко. – 2 вид. – К.; 2011. – 392 с.

5. Саміт „Ріо+20”: майбутнє, якого хочуть не всі [Електронний ресурс].– Режим доступу : URL <http://www.eco-live.com.ua/content/blogs/samit-rio20-maybutne-yakogo-khochut-ne-vsi>. Назва з екрану.